

Międzynarodowa Konwencja w sprawie ochrony wszystkich osób przed wymuszonym zaginięciem

Do ogólnego rozpowszechniania
Wersja ogólna: 8 maja 2019
Wersja polska, tłumaczenie
z języka angielskiego
Oryginał: język hiszpański

Komitet ds. Wymuszonych Zaginięć

Wytyczne dotyczące poszukiwania osób zaginionych**

Wprowadzenie

1. Wytyczne dotyczące poszukiwania osób zaginionych opierają się na Międzynarodowej konwencji w sprawie ochrony wszystkich osób przed wymuszonym zaginięciem i innych odpowiednich instrumentach międzynarodowych. Uwzględniają one również doświadczenia innych organów międzynarodowych i różnych krajów na całym świecie. Określają one mechanizmy, procedury i metody wykonywania prawnego obowiązku poszukiwania osób zaginionych.
2. Niniejsze Wytyczne mają na celu skonsolidowanie dobrych praktyk w zakresie skutecznego poszukiwania osób zaginionych, wynikających z obowiązku prowadzenia poszukiwań przez państwa. Zostały one opracowane na podstawie doświadczeń zgromadzonych przez Komisję w ciągu pierwszych ośmiu lat jej działalności, w szczególności w jej uwagach końcowych (art. 29) i pilnych działaniach (art. 30). Wytyczne zostały opracowane w drodze dialogu i szerokich konsultacji z wieloma organizacjami ofiar, społeczeństwem obywatelskim, ekspertami, organizacjami międzyrządowymi i państwami.
3. Wytyczne są inspirowane Podstawowymi zasadami i wytycznymi ONZ dotyczącymi prawa do zadośćuczynienia i odszkodowania dla ofiar rażących naruszeń międzynarodowego prawa praw człowieka i poważnych naruszeń międzynarodowego prawa humanitarnego (A/RES/60/147), zaktualizowanym Zestawem zasad dotyczących ochrony i promowania praw człowieka poprzez działania mające na celu zwalczanie bezkarności (E/CN.4/2005/102/Add.1), ogólnymi uwagami Grupy Roboczej ds. Wymuszonych lub Przymusowych Zaginięć oraz Protokołem z Minnesoty w sprawie dochodzenia dotyczącego potencjalnie bezprawnej śmierci (2016). Wytyczne stanowią uzupełnienie Protokołu, ze szczególnym naciskiem na poszukiwanie żyjących osób zaginionych.
4. Wytyczne potwierdzają kluczową rolę ofiar w poszukiwaniu osób zaginionych. Podkreślają prawo do swobodnego tworzenia i uczestniczenia w organizacjach i stowarzyszeniach mających na celu próbę ustalenia okoliczności wymuszonych zaginięć i losu zaginionych osób oraz pomocy ofiarom. Niniejsze Wytyczne posługują się terminem „ofiary” w szerokim znaczeniu tego terminu, zapisanym w art. 24 ust. 1 Konwencji.

* Ponowne wydanie z przyczyn technicznych w dniu 28 sierpnia 2019 r.

** Przyjęte przez Komitet na szesnastej sesji (8-18 kwietnia 2019 r.).

Załącznik

Wytyczne dotyczące poszukiwania osób zaginionych

Zasada 1. Poszukiwania osoby zaginionej powinny być prowadzone przy założeniu, że osoba ta żyje

Poszukiwania powinny być prowadzone przy założeniu, że osoba zaginiona żyje, niezależnie od okoliczności zaginięcia, daty rozpoczęcia zaginięcia i momentu rozpoczęcia poszukiwań.

Zasada 2. Poszukiwania powinny odbywać się z poszanowaniem ludzkiej godności

1. Poszanowanie godności ofiar powinno być zasadą przewodnią na każdym etapie poszukiwania zaginionej osoby.
2. Podczas procesu poszukiwania godność ofiar wymaga uznania ich za osoby szczególnie wrażliwe, zagrożone oraz za posiadaczy praw, którzy powinni być chronieni i którzy posiadają ważną wiedzę, która może przyczynić się do skuteczności poszukiwania. Funkcjonariusze publiczni powinni zostać przeszkoleni w zakresie wykonywania swojej pracy z wykorzystaniem podejścia różnicowego. Powinni być świadomi, że pracują nad zagwarantowaniem praw ofiar i powinni całą swoją pracę wykonywać w służbie ofiar.
3. Władze mają obowiązek dopilnować, aby ofiary, w tym członkowie ich rodzin, nie byli narażeni na stygmatyzację i inne moralnie złe traktowanie lub obelgi, które podważają ich, lub ich zaginionych bliskich, godność, reputację lub dobre imię jako ludzi. W razie potrzeby powinny one podjąć kroki w celu ochrony godności ofiar przed zniesławiającymi atakami.
4. Ciało lub szczątki zaginionej osoby powinny zostać przekazane członkom rodziny w godnych warunkach, zgodnie z normami kulturowymi i zwyczajami ofiar, z poszanowaniem faktu, że są to doczesne szczątki osoby, a nie przedmioty. Zwrot powinien również obejmować środki i procedury niezbędne do zapewnienia godnego pochówku zgodnego z życzeniami i zwyczajami kulturowymi rodzin i ich społeczności. W razie konieczności i na życzenie członków rodziny, państwa powinny pokryć koszty przewiezienia zwłok lub szczątków do miejsca wybranego przez członków rodziny w celu pochówku, nawet jeśli przewóz odbywa się do lub z innego kraju.

Zasada 3. Poszukiwania powinny być regulowane przez politykę publiczną

1. Poszukiwania powinny być prowadzone w ramach kompleksowej polityki publicznej dotyczącej zaginięć, szczególnie w kontekstach, w których zaginięcia są częste lub masowe. Oprócz poszukiwań, celem kompleksowej polityki powinno być zapobieganie wymuszonym zaginięciom, wyjaśnienie wcześniejszych zaginięć, odpowiednie ukaranie sprawców i przyjęcie środków ochrony ofiar, wśród innych środków zapewniających niepowtarzanie się wymuszonych zaginięć.
2. Polityka publiczna dotycząca wymuszonych zaginięć powinna przyjąć podejście różnicowe, jak wspomniano w zasadzie 4, we wszystkich swoich programach operacyjnych i projektach, a nie tylko w odniesieniu do osób szczególnie narażonych lub ofiar.
3. Konkretna polityka publiczna w zakresie poszukiwań powinna opierać się na zobowiązaniach państw do poszukiwania, lokalizowania, uwalniania, identyfikowania i zwracania szczątków, w stosownych przypadkach, wszystkich zaginionych osób. Powinna ona uwzględniać analizę różnych form i wzorców przestępczych zaginięć w kraju.
4. Polityka publiczna powinna być kompleksowa, jasna, przejrzysta, widoczna i spójna. Powinna ona promować współpracę i współdziałanie między wszystkimi organami państwowymi, a także z innymi państwami i agencjami międzynarodowymi. Powinna ona zostać przełożona na odpowiednie przepisy prawne,

Środki administracyjne i budżetowe oraz polityki edukacyjne i inne odpowiednie polityki sektorowe.

5. Wszystkie etapy i aspekty publicznej polityki poszukiwań powinny być opracowywane i wdrażane przy udziale ofiar oraz wszystkich osób i organizacji społeczeństwa obywatelskiego posiadających doświadczenie i chęć współpracy przy opracowywaniu i/lub wdrażaniu tej polityki.

6. Kluczowym celem publicznej polityki w zakresie poszukiwań powinna być ochrona i zapewnienie kompleksowego wsparcia ofiarom. Powinna ona obejmować opiekę psychospołeczną i wsparcie dla ofiar oraz środki zapobiegające ich ponownej lub wtórnej wiktyimizacji. Taka polityka publiczna powinna obejmować środki zapewniające szacunek dla ofiar oraz zapobieganie i karanie wszelkich form ich stygmatyzacji.

Zasada 4. Poszukiwania powinny przebiegać zgodnie z podejściem różnicowym

1. Poszukiwanie osób znajdujących się w szczególnie trudnej sytuacji wymaga specjalnych procedur, doświadczenia i wiedzy, które odpowiadają ich szczególnym potrzebom. Należy również przyjąć podejście różnicowe do wspierania osób uczestniczących w poszukiwaniach, takich jak członkowie rodziny i inne osoby bliskie zaginionej osobie. Takie podejście powinno być również brane pod uwagę przy identyfikacji i przekazywaniu odnalezionych osób zaginionych.

2. Podmioty odpowiedzialne za poszukiwania powinny zwracać szczególną uwagę na sprawy dotyczące zaginionych dzieci i nastolatków oraz opracowywać i przeprowadzać działania i plany poszukiwawcze, które uwzględniają ich szczególną wrażliwość. Urzędnicy powinni przestrzegać zasady najlepszego zabezpieczenia interesów dziecka na wszystkich etapach poszukiwań. W przypadku wątpliwości co do wieku danej osoby należy założyć, że jest ona dzieckiem.

3. W sprawach dotyczących zaginionych nastoletnich dziewcząt i kobiet, które biorą udział w poszukiwaniach, wszystkie etapy poszukiwań powinny być prowadzone z uwzględnieniem perspektywy płci, a personel, w tym personel płci żeńskiej, powinien zostać odpowiednio przeszkolony.

4. W sprawach dotyczących osób zaginionych lub osób uczestniczących w poszukiwaniach, które są członkami rdzennej ludności lub innych grup etnicznych lub kulturowych, istnieje potrzeba uwzględnienia i poszanowania specyficznych wzorców kulturowych w przypadku zaginięcia lub śmierci członka społeczności. Skuteczne poszukiwania powinny obejmować zapewnienie tłumaczy języków danych społeczności i tłumaczy dwukulturowych.

5. W sprawach dotyczących osób zaginionych lub osób uczestniczących w poszukiwaniach, które są członkami społeczności lesbijek, gejów, osób biseksualnych, transpłciowych i interseksualnych, są niepełnosprawne lub są osobami starszymi, organy odpowiedzialne za poszukiwania powinny uwzględniać ich szczególne potrzeby.

Zasada 5. Poszukiwania powinny odbywać się z poszanowaniem prawa do uczestnictwa

1. Ofiary, ich przedstawiciele prawni, adwokaci lub każda osoba upoważniona przez nich, a także każda osoba, stowarzyszenie lub organizacja mająca uzasadniony interes mają prawo uczestniczyć w poszukiwaniach. Prawo to powinno być chronione i gwarantowane na wszystkich etapach procesu poszukiwań, bez uszczerbku dla działań podjętych w celu zachowania integralności i skuteczności śledztwa karnego lub samych poszukiwań. Wyżej wymienione osoby powinny mieć dostęp do informacji na temat podjętych działań oraz postępów procesu poszukiwań i śledztwa i ich wyników. Ich uwagi, doświadczenia, alternatywne sugestie, pytania i wątpliwości powinny być brane pod uwagę na wszystkich etapach poszukiwań jako wkład w zwiększenie skuteczności poszukiwań, i nie powinny podlegać formalnościom opóźniającym proces poszukiwań. Odmowa wyżej wymienionych osób skorzystania z prawa do udziału w żadnym wypadku nie powinna być wykorzystywana przez władze jako powód do odmowy wszczęcia lub kontynuowania poszukiwań.

2. Zapewnienie dostępu do informacji obejmuje obowiązek zapewnienia ofiarom odpowiednich porad dotyczących ich praw i mechanizmów ochrony tych praw. Obejmuje to również obowiązek regularnego i okazjonalnego informowania o podjętych środkach mających na celu odnalezienie osób zaginionych i śledztwa w sprawie ich zaginięcia oraz wszelkich przeszkód, które mogą utrudniać postęp poszukiwań. Władze powinny informować ofiary

o zamiarze przekazania posiadanych informacji mediom oraz konsultować się z nimi przed ich przekazaniem. Funkcjonariusze odpowiedzialni za poszukiwania powinni być przeszkoleni w zakresie ochrony z podejściem różnicującym oraz w zakresie prowadzenia komunikacji z członkami rodziny i innymi osobami zaangażowanymi w poszukiwania z zachowaniem empatii i szacunku. Powinni także być świadomi kwestii potencjalnego wpływu udziału w poszukiwaniach na zdrowie fizyczne i psychiczne ofiar i odpowiednio w tym zakresie reagować.

Zasada 6. Poszukiwania należy rozpocząć niezwłocznie

1. Właściwe władze powinny rozpocząć poszukiwania niezwłocznie po uzyskaniu w jakikolwiek sposób informacji lub przesłanek wskazujących na to, że dana osoba została uznana za zaginioną. W razie potrzeby, działania poszukiwawcze powinny obejmować wizyty w odpowiednich miejscach.
2. Władze odpowiedzialne za poszukiwania powinny rozpocząć i prowadzić poszukiwania osoby zaginionej z własnej inicjatywy, nawet jeśli nie złożono formalnej skargi lub wniosku.
3. Krajowe ustawodawstwo i właściwe władze powinny zagwarantować, że rozpoczęcie działań mających na celu poszukiwanie i lokalizację zaginionych osób nie jest uzależnione od upływu jakiegokolwiek okresu oczekiwania, nawet kilku godzin, tak aby działania te były podejmowane natychmiast. Nie można powoływać się na brak informacji od członków rodziny lub składających skargę jako uzasadnienia braku natychmiastowego rozpoczęcia działań mających na celu poszukiwanie i zlokalizowanie zaginionej osoby.
4. W przypadku pojawienia się wątpliwości co do zaistnienia przymusowego zaginięcia, poszukiwania powinny mimo wszystko rozpocząć się niezwłocznie. Należy zachować i zabezpieczyć wszystkie dostępne dowody wymagane do zbadania czy faktycznie doszło do zaginięcia i do ochrony życia osoby zaginionej.

Zasada 7. Poszukiwanie jest obowiązkiem ciągłym

1. Poszukiwania zaginionej osoby powinny być kontynuowane do czasu ustalenia jej losu i/lub miejsca pobytu.
2. Jeżeli zaginiona osoba zostanie odnaleziona żywa, poszukiwania można uznać za zakończone tylko wtedy, gdy osoba ta ponownie znajdzie się pod ochroną prawa; ochrona taka zostanie również zapewniona, jeśli okaże się, że osoba zaginiona została pozbawiona wolności i przebywa w legalnym ośrodku zatrzymań.
3. Jeżeli zaginiona osoba zostanie odnaleziona martwa, poszukiwania można uznać za zakończone po ustaleniu jej pełnej tożsamości zgodnie z międzynarodowymi standardami i przekazaniu jej szczątków członkom rodziny lub krewnym z poszanowaniem godności. W przypadku odnalezienia i zidentyfikowania tylko części szczątków, każda decyzja o kontynuowaniu poszukiwań w celu zlokalizowania i zidentyfikowania pozostałych szczątków powinna uwzględniać rzeczywiste szanse na zidentyfikowanie większej liczby szczątków oraz potrzeby wyrażone przez członków rodziny w kontekście ich norm kulturowych dotyczących pogrzebów. Każda decyzja o zaprzestaniu poszukiwań powinna być podejmowana w przejrzysty sposób i wymaga uprzedniej i świadomej zgody członków rodziny.
4. Jeżeli osoba zaginiona nie została odnaleziona, ale istnieją dowody niezbicie wskazujące na jej losy lub miejsce przebywania, poszukiwania mogą zostać zawieszane, jeśli nie ma fizycznej możliwości odnalezienia tej osoby oraz po wyczerpującym przeanalizowaniu wszystkich możliwych do uzyskania informacji i zbadaniu wszystkich możliwych scenariuszy. Decyzja ta powinna zostać podjęta w przejrzysty sposób i wymaga uprzedniej i świadomej zgody członków rodziny lub osób bliskich zaginionej osobie. Zeznanie świadka, niepotwierdzone relacje lub oświadczenie pod przysięgą nie mogą być postrzegane jako wystarczający dowód śmierci do zakończenia poszukiwań.
5. W żadnym wypadku zakończenie poszukiwań osoby zaginionej nie powinno skutkować zamknięciem poszukiwań lub dochodzenia karnego.

Zasada 8. Poszukiwania powinny być prowadzone w oparciu o kompleksową strategię

1. Na początku poszukiwań należy zbadać wszystkie uzasadnione hipotezy dotyczące zaginięcia danej osoby. Hipoteza może zostać odrzucona tylko wtedy, gdy nie może być poparta obiektywnymi i weryfikowalnymi kryteriami.
2. Hipotezy dotyczące zaginięcia osoby powinny opierać się na wszystkich dostępnych informacjach, w tym dostarczonych przez krewnych lub skarżących, oraz na zastosowaniu kryteriów naukowych i technicznych; nie powinny one opierać się na uprzedzeniach dotyczących indywidualnych okoliczności i cech osoby zaginionej.
3. Przy udziale ofiar i ich organizacji - jeśli wyrażą takie życzenie - władze odpowiedzialne za poszukiwania powinny opracować kompleksową strategię dla wszystkich etapów procesu poszukiwań, w której działania, które należy wykonać, zostaną określone w sposób zintegrowany, za pomocą wszystkich niezbędnych i odpowiednich środków i procedur służących identyfikacji, uwolnienia lub ekshumacji osoby zaginionej lub ustalenia jej tożsamości. Kompleksowa strategia poszukiwań powinna zawierać plan działania i harmonogram oraz poddawana okresowej ocenie.
4. Właściwe władze powinny wykorzystywać w procesie poszukiwania i lokalizowania osób zaginionych odpowiednie metody kryminalistyczne oraz swoje doświadczenie zawodowe i zgromadzoną wiedzę. Mogą również zwracać się o współpracę do osób posiadających wiedzę specjalistyczną i techniczną, ekspertów kryminalistycznych i innych naukowców oraz organizacji społeczeństwa obywatelskiego w celu opracowania hipotez dotyczących zaginięcia, opracowania kompleksowej strategii i prowadzenia działań poszukiwawczych.
5. Bez uszczerbku dla ich obowiązku podjęcia z własnej inicjatywy odpowiednich środków w celu poszukiwania i zlokalizowania osób zaginionych, właściwe władze powinny wziąć pod uwagę wszystkie informacje dostarczone przez ofiary lub skarżących i wykorzystać doświadczenie ofiar i ich organizacji, które prowadziły działania poszukiwawcze.
6. Kompleksowa strategia poszukiwań powinna uwzględniać analizę kontekstową. Analizy kontekstowe mogą być wykorzystywane do określania wzorców, wyjaśniania motywów i sposobów działania sprawców, profilowania zaginionych osób i ustalania specyfiki regionalnej tłumaczącej zaginięcia. Właściwe władze powinny przeprowadzać analizy kontekstowe w sposób niezależny, zgodnie z kryteriami naukowymi i nie opierając się wyłącznie na informacjach zebranych w wyniku dochodzeń w indywidualnych sprawach. Analizy kontekstowe nie powinny być wykorzystywane jako pretekst do odrzucania hipotez śledczych lub poszukiwawczych, które *prima facie* nie są z nimi zgodne.
7. Podczas przeprowadzania analiz kontekstowych i opracowywania kompleksowych strategii poszukiwawczych, podmioty odpowiedzialne za proces poszukiwania powinny zwracać szczególną uwagę na to, czy osoba zaginiona jest obrońcą praw człowieka lub działaczem społecznym.
8. Kompleksowa strategia poszukiwania noworodków i bardzo małych dzieci powinna uwzględniać fakt, że ich dokumenty tożsamości mogły zostać przerobione, a dzieci mogły zostać odebrane rodzinie, otrzymać fałszywą tożsamość i zostać przekazane do instytucji opiekuńczej lub innej rodziny w celu adopcji. Osoby, które zaginęły w wieku dziecięcym lub nastoletnim i mogą być już dorosłe, powinny być poszukiwane, identyfikowane, a po odnalezieniu należy przywrócić im pierwotną tożsamość.

Zasada 9. Poszukiwania powinny uwzględniać szczególną podatność migrantów na zagrożenia

1. Biorąc pod uwagę szczególne narażenie osób, które regularnie lub okazjonalnie przekraczają granice międzynarodowe, zwłaszcza dzieci bez opieki, zainteresowane państwa powinny podjąć szczególnie skoordynowane środki w celu zapobiegania zaginięciom w takich sytuacjach. Państwa powinny zwracać uwagę na ryzyko wymuszonych zaginięć, które wzrasta w wyniku migracji, zwłaszcza w kontekście handlu ludźmi, niewolnictwa seksualnego i pracy przymusowej.
2. Państwa wysyłające i przyjmujące migrantów i uchodźców powinny przyjąć specjalne mechanizmy poszukiwań, które uwzględniają trudności związane z sytuacjami migracyjnymi. Państwa te

powinny oferować gwarancje i bezpieczne warunki osobom, które mogą złożyć zeznania w sprawie wymuszonych zaginięć związanych z migracją.

3. Zainteresowane państwa powinny opracować umowy o współpracy i ustanowić właściwe organy, aby umożliwić skuteczną koordynację poszukiwań osób zaginionych na każdym etapie migracji. Współpraca między organami prowadzącymi poszukiwania w krajach pochodzenia, tranzytu i docelowych powinna zapewnić szybką i bezpieczną wymianę informacji i dokumentacji, które mogą pomóc w zlokalizowaniu osób zaginionych w kraju tranzytu lub docelowym. Z pełnym poszanowaniem międzynarodowych standardów dotyczących zasady non-refoulement, państwa powinny zadbać o to, aby podczas kontroli granicznej rejestracja migrantów obejmowała indywidualne sprawdzenie wszystkich wniosków o wjazd, co pozwoli na przeprowadzenie skutecznych poszukiwań w przypadku zaginięcia danej osoby.

4. Wymagane są specjalne instrumenty w celu zapewnienia członkom rodziny i bliskim osób zaginionych na szlakach migracyjnych możliwości uczestnictwa w procesie poszukiwań z ich kraju zamieszkania. Ich wiedza oraz wiedza organizacji mających doświadczenie we wspieraniu migrantów powinna zostać uwzględniona w opracowywaniu strategii i środków poszukiwania zaginionych migrantów.

5. Państwa powinny przyjąć politykę ochrony ofiar wymuszonych zaginięć na wszystkich etapach migracji, aby uniknąć ich ponownej wiktymizacji, w szczególności, gdy ofiarami są kobiety i/lub małoletni bez opieki.

Zasada 10. Proces poszukiwań należy organizować w sposób efektywny

1. Każde państwo, w którym dochodzi do wymuszonych zaginięć lub zaginięć spowodowanych przez osoby lub grupy działające bez upoważnienia, wsparcia lub przyzwolenia państwa, powinno posiadać właściwe instytucje zdolne do poszukiwania zaginionych osób.

2. Organy odpowiedzialne za poszukiwania powinny posiadać zdolność prawną, niezbędne zasoby finansowe i techniczne, strukturę administracyjną i budżet umożliwiające im szybkie podjęcie działań poszukiwawczych z zachowaniem wymaganych zdolności technicznych, bezpieczeństwa i poufności. Powinny one również dysponować niezbędnym profesjonalnym personelem o odpowiednich umiejętnościach technicznych i osobistych, w tym przeszkolonym w zakresie ochrony z zastosowaniem podejścia różnicowego, oraz aktualnymi zasobami logistycznymi, technicznymi i naukowymi ze wszystkich odpowiednich dyscyplin, zapewniające możliwość przeprowadzenia poszukiwań w sposób skuteczny i kompleksowy. Personel ten powinien mieć możliwość podróżowania do miejsc, które wymagają sprawdzenia. W razie potrzeby i na żądanie należy zapewnić im odpowiednią ochronę.

3. Organy posiadające kompetencje do prowadzenia działań poszukiwawczych powinny mieć nieograniczony dostęp i pełne uprawnienia do przeprowadzania niezapowiedzianych wizyt we wszystkich miejscach, w których mogą przebywać osoby zaginione, w tym w obiektach wojskowych i policyjnych oraz na terenach prywatnych. W razie potrzeby powinny one mieć prawo do interwencji w celu zabezpieczenia miejsc istotnych dla poszukiwań.

4. Organy odpowiedzialne za poszukiwania powinny mieć nieograniczony dostęp do wszystkich informacji, dokumentów, baz danych, w tym krajowych baz danych bezpieczeństwa, rejestrów i akt sił bezpieczeństwa, wojska i policji oraz instytucji prywatnych, które uznają za niezbędne na cele poszukiwania i lokalizacji osób zaginionych. W razie potrzeby powinny mieć prawo do interwencji w celu zapewnienia zabezpieczenia dokumentów istotnych dla poszukiwań.

Zasada 11. W procesie poszukiwań wszelkie informacje należy wykorzystywać w należyty sposób

1. Organy odpowiedzialne za poszukiwania powinny podejmować decyzje na podstawie wszystkich dostępnych i/lub zgromadzonych informacji i dokumentów. Informacje dotyczące poszukiwań należy w pełni, dokładnie i odpowiednio ewidencjonować.

2. Państwa powinny ustanowić rejestry i bazy danych dotyczące osób zaginionych, obejmujące całe terytorium kraju i pozwalające na dezagregację takich czynników, jak organ

wprowadzający dane; daty zgłoszenia zaginięcia, odnalezienia żywej osoby, ekshumacji ciała zaginionej osoby, zidentyfikowania lub przekazania jej szczątków; oraz dochodzenia mające na celu ustalenie, czy było to wymuszone zaginięcie i jaka była jego przyczyna. Te rejestry i bazy danych powinny być stale aktualizowane.

3. Odpowiednie dane zebrane podczas poszukiwań powinny być skrupulatnie i niezwłocznie wprowadzane do rejestru osób zaginionych, tak aby były dostępne na potrzeby innych poszukiwań. Należy także ewidencjonować, analizować i przechowywać zdobyte podczas poszukiwań praktyczne doświadczenia.

4. Rejestry i bazy danych powinny być prowadzone nawet po zakończeniu poszukiwań, gdy osoba została zlokalizowana, zidentyfikowana i objęta ochroną prawną lub gdy jej szczątki zostały przekazane lub przywrócono jej tożsamość. Informacje i dokumentacja związane z zakończonymi procesami poszukiwań powinny być przechowywane w archiwach, do których dostęp powinny mieć organy prowadzące poszukiwania.

5. Organy prowadzące poszukiwania powinny odpowiednio korzystać z innych rejestrów i baz danych zawierających między innymi informacje o urodzeniach, adopcjach, zgonach, migracji i imigracji, które mogą być istotne dla poszukiwania, lokalizacji i identyfikacji osób zaginionych. Państwa powinny podjąć niezbędne środki w celu zapewnienia, że organy odpowiedzialne za poszukiwanie mają dostęp do informacji zawartych w rejestrach i bazach danych innych krajów.

6. Gromadzenie, ochrona i analiza wszystkich danych i wszystkich uzyskanych informacji, które mogą pomóc w zlokalizowaniu zaginionej osoby i wyjaśnieniu jej losu, takich jak komunikacja telefoniczna i nagrania wideo, powinny być priorytetem od samego początku. Niezgromadzenie tych danych, ich utrata lub zniszczenie powinny być postrzegane jako poważne uchybienie ze strony odpowiedzialnych funkcjonariuszy.

7. Państwa powinny utworzyć bazy danych zawierające elementy istotne dla poszukiwań, w tym genetyczne banki danych i systemy konsultacji, które umożliwiają szybkie uzyskanie wyników. Te bazy danych powinny być zaprojektowane przy użyciu podejścia interdyscyplinarnego i powinny być wzajemnie kompatybilne. Tworząc genetyczne banki danych, należy zapewnić, że:

a) Organ zarządzający bankiem danych genetycznych dysponuje odpowiednimi ramami prawnymi, które gwarantują funkcjonowanie bazy danych w oparciu wyłącznie o kryteria profesjonalne, niezależnie od instytucji, z którą jest powiązany;

b) Dane osobowe, w tym dane medyczne lub genetyczne, zebrane lub przekazane w ramach poszukiwania osoby zaginionej nie mogą być wykorzystywane ani ujawniane do celów innych niż poszukiwanie, bez uszczerbku dla ich wykorzystania w postępowaniu karnym dotyczącym przestępstwa wymuszonego zaginięcia lub w ramach prawa do uzyskania odszkodowania. Gromadzenie, przetwarzanie, wykorzystywanie i przechowywanie danych osobowych, w tym danych medycznych i genetycznych, nie może naruszać ani skutkować naruszeniem praw człowieka, podstawowych wolności lub godności osoby fizycznej.

c) Dane osobowe zawarte w tych bazach danych i łańcuch nadzoru są należycie chronione i technicznie zabezpieczone.

8. Państwa powinny zapewnić, że zarządzanie bazami danych i rejestrami osób zaginionych odbywa się z poszanowaniem prywatności ofiar i poufności informacji.

Zasada 12. Poszukiwania powinny być skoordynowane

1. Poszukiwania powinny być scentralizowane lub skoordynowane przez właściwy organ, który zapewnia skuteczną koordynację ze wszystkimi innymi podmiotami, których współpraca jest niezbędna, aby móc skutecznie, kompleksowo i szybko przeprowadzić poszukiwania.

2. W żadnym wypadku zdecentralizowane organy (federalne, autonomiczne, miejskie lub innego rodzaju) w danym kraju nie powinny stanowić przeszkody dla skutecznych poszukiwań. Państwa powinny zapewnić, w swoim ustawodawstwie i poprzez regulacje administracyjne lub inne, koordynację poszukiwań przez wszystkie organy i na wszystkich szczeblach państwa.

3. Jeśli istnieją przesłanki wskazujące na to, że zaginiona osoba może przebywać w obcym kraju jako migrant, uchodźca lub ofiara handlu ludźmi, organy odpowiedzialne za poszukiwania powinny wykorzystać wszystkie dostępne krajowe i międzynarodowe mechanizmy współpracy oraz, w razie potrzeby, ustanowić takie mechanizmy.
4. Państwa powinny podjąć niezbędne środki w celu zagwarantowania transferu wiedzy i technologii potrzebnych do prowadzenia poszukiwań, w tym wiedzy i technologii krajowych i międzynarodowych organizacji specjalizujących się w poszukiwaniu osób zaginionych i identyfikacji ludzkich szczątków. Ich doświadczenia powinny być wykorzystywane przy tworzeniu jednostek poszukiwawczych, określaniu ich procedur i ciągłym szkoleniu ich personelu.

Zasada 13. Poszukiwania i dochodzenie karne powinny być powiązane

1. Proces poszukiwania zaginionej osoby i dochodzenie karne w sprawie osób odpowiedzialnych za zaginięcie powinny się wzajemnie uzupełniać. Kompleksowy proces poszukiwania osób zaginionych powinien być inicjowany i prowadzony z taką samą skutecznością jak dochodzenie karne.
2. Gdy poszukiwania są prowadzone przez organy pozasądowe niezależne od organów wymiaru sprawiedliwości, należy ustanowić mechanizmy i procedury zapewniające współpracę, koordynację i wymianę informacji między nimi a organami odpowiedzialnymi za prowadzenie dochodzenia w sprawach karnych, aby zagwarantować, że obie strony będą regularnie i bezzwłocznie przekazywać sobie informacje na temat postępów i ustaleń. Kompetencje obu grup organów powinny być jasno określone przez prawo, aby zapobiec ich dublowaniu i kolidowaniu ze sobą oraz aby zapewnić ich komplementarność. Istnienie mechanizmów i procedur poszukiwań prowadzonych przez organy administracyjne, pozasądowe i inne nie może być przywoływane jako przeszkoda w prowadzeniu dochodzeń karnych lub jako alternatywa dla nich.
3. Jeżeli odpowiedzialność za proces poszukiwań spoczywa na wyspecjalizowanych departamentach lub jednostkach organów odpowiedzialnych za dochodzenie karne (prokuratura, prokuratura generalna lub sądy karne), kwestii poszukiwań należy poświęcić taką samą uwagę jak dochodzeniu karnemu. Informacje uzyskane w wyniku dochodzenia w sprawie przestępstwa wymuszonego zaginięcia powinny być skutecznie i szybko wykorzystywane w poszukiwaniach zaginionej osoby i odwrotnie. Przydział wyszkolonych specjalistów powinien odzwierciedlać wymóg poświęcenia poszukiwaniom i śledztwu jednakowej uwagi.
4. Zakończenie dochodzenia karnego, wraz z ewentualnym skazaniem lub uniewinnieniem osób oskarżonych o popełnienie przestępstwa wymuszonego zaginięcia lub stwierdzeniem, że w danym przypadku doszło do wymuszonego zaginięcia, nie powinno stanowić przeszkody dla kontynuowania czynności poszukiwawczych ani być przywoływane w celu uzasadnienia ich zawieszenia. Działania te powinny być kontynuowane do czasu, gdy możliwe będzie ustalenie z całą pewnością okoliczności zaginięcia oraz losu i miejsca pobytu osoby zaginionej.

Zasada 14. Poszukiwania powinny być prowadzone w sposób bezpieczny

1. Podczas procesu poszukiwania właściwe organy powinny zapewnić ochronę ofiar przez cały czas, niezależnie od poziomu ich zaangażowania w poszukiwania. Osobom składającym zeznania, oświadczenia lub pomagającym w procesie poszukiwań i/lub dochodzenia powinny przysługiwać szczególne środki ochrony uwzględniające specyficzne potrzeby w każdym przypadku. Wszystkie środki ochrony powinny uwzględniać szczególne i indywidualne cechy osób wymagających ochrony.
2. Państwa powinny zapewnić wsparcie finansowe ofiarom, które poszukują zaginionej osoby, mając na uwadze uszczerbek na dochodach gospodarstwa domowego spowodowany zaginięciem członka rodziny oraz dodatkowe koszty poniesione podczas poszukiwań, takie jak między innymi transport, zakwaterowanie i utracony zarobek.
3. Funkcjonariusze zajmujący się poszukiwaniami powinni wziąć pod uwagę zagrożenia dla zdrowia fizycznego i psychicznego, na jakie mogą być narażone osoby i społeczności w trakcie poszukiwań,

jak np. wynikające z odkrycia losu członka rodziny lub frustracji związanej z brakiem informacji. W przypadku stwierdzenia takiego ryzyka, właściwe organy powinny od momentu rozpoczęcia poszukiwań, a nawet po przekazaniu osoby zaginionej, zapewnić wszechstronne wsparcie ofiarom i wszystkim osobom zaangażowanym w poszukiwania. Wszystkie środki ochrony powinny respektować prawo osób podlegających ochronie do prywatności. Takie środki wymagają uprzedniej zgody osób podlegających ochronie i podlegają weryfikacji na ich wniosek. Państwo powinno umożliwiać i ułatwiać stosowanie niepublicznych środków ochrony.

4. Państwa powinny zapewnić międzyagencyjną koordynację między podmiotami odpowiedzialnymi za środki ochrony.

Zasada 15. Poszukiwania powinny być niezależne i bezstronne

1. Podmioty odpowiedzialne za poszukiwania powinny być niezależne i autonomiczne oraz powinny wykonywać wszystkie swoje obowiązki zgodnie z zasadą rzetelnego procesu. Wszyscy pracownicy, w tym personel administracyjny i pomocniczy, powinni wykazywać się niezależnością, bezstronnością, kompetencjami zawodowymi i zdolnością do wykonywania swojej pracy z zastosowaniem zróżnicowanego podejścia, wrażliwości i uczciwości moralnej.

2. W żadnym wypadku podmioty odpowiedzialne za poszukiwania nie mogą być hierarchicznie podporządkowane jakiegokolwiek instytucji, agencji lub osobie, która może mieć związek z przypadkami wymuszonych zaginięć.

3. Żadna osoba podejrzana o udział w wymuszonym zaginięciu nie powinna uczestniczyć w poszukiwaniach ani mieć możliwości wpływu na ich przebieg. Jeśli takie podejrzenia padną na osobę pracującą dla instytucji odpowiedzialnej za poszukiwania lub współpracującej przy poszukiwaniach, powinna ona zostać natychmiast zwolniona ze swoich obowiązków związanych z poszukiwaniami.

4. Państwa powinny podjąć niezbędne środki w celu zapewnienia, że podczas wykonywania swoich obowiązków podmiot odpowiedzialny za poszukiwania jest wolny od wpływów, zachęt, nacisków, gróźb lub ingerencji, bezpośrednich lub pośrednich, z jakiegokolwiek strony lub z jakiegokolwiek powodu.

Zasada 16. Poszukiwania powinny być regulowane przez jawne protokoły

1. Protokoły poszukiwań są ważnym narzędziem zapewniającym skuteczność i przejrzystość poszukiwań. Powinny one umożliwiać nadzór nad poszukiwaniami przez właściwe organy, ofiary oraz wszystkie osoby mające w tym uzasadniony interes. Protokoły te powinny być jawne.

2. W niektórych przypadkach, poszukiwania mogą wymagać pomysłowości i kreatywności, aby mogły być przeprowadzone szybko i skutecznie, co może wiązać się z wprowadzeniem zmian do istniejących protokołów. Wszelkie nowatorskie rozwiązania powinny być uzasadnione i przejrzyste.

3. Protokoły poszukiwań powinny podlegać przeglądowi i aktualizacjom okresowo lub w razie potrzeby, celem uwzględnienia zdobytych doświadczeń, nowatorskich rozwiązań i dobrych praktyk, które początkowo nie były brane pod uwagę. Wszelkie aktualizacje lub zmiany protokołów powinny być uzasadnione i przejrzyste.

4. Zgodność z protokołami i innymi zasadami regulującymi poszukiwania powinna być skutecznie monitorowana przez właściwe organy.